

4. ПРОБЛЕМИ ТІНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ КРАЇНИ

М.В. Безверха

Національний університет харчових технологій

Проблема тіньової економіки в Україні та світі стоїть дуже гостро, водночас дані щодо її обсягів мають оціночний характер. Так, Міністерство економічного розвитку України вважає, що зараз обсяги тіньової економіки сягають 34 % ВВП, тоді як в 2009 р. він становив 40 %, в 2010 р. — 38 %. У свою чергу ряд іноземних експертів вважають, що рівень тіньової економіки України складає 52,8 % від офіційного ВВП.

Вивчення тіньового сектору економіки, визначення шляхів його подолання є однією з найголовніших складових стратегії соціально-економічного розвитку нашої держави та її євроінтеграції.

Проблемами тіньової економіки займалися такі закордонні вчені-економісти, як: Корягіна Т., Монтенегро К., Фрідмен Е., Шнайдер Ф. та інші. Вивчали про-

блему також вітчизняні вчені: Харазішвілі Ю., Барановський О., Варналій З., Мазур І., Комісарчук Ю., Скулиш Є., але ми вважаємо за необхідне докладніше дослідити той вплив, що здійснює тінізація на економіку країни, та визначити шляхи подолання тіньової економіки.

Нелегальний і напівлегальний сектори економіки існували ще в СРСР: це напівлегальний ринок послуг (здача в оренду житла, репетиторство, напівлегальний бартер між підприємствами) та нелегальний ринок (спекуляція, валютні операції).

Нелегальна господарська діяльність не була повністю відокремлена від держави. Навпаки, державні інститути були тісно пов'язані з нею через корумпованих елементів у правоохоронних, контрольно-ревізійних, господарських структурах, які забезпечували безпеку цього виду діяльності та його матеріальне постачання (що ми маємо й зараз).

Епоха нового часу завершується узаконенням одних форм тіньового бізнесу (наприклад, банківської діяльності — колишнє лихварство) і посиленням боротьби з найбільш кримінальними, насамперед, новітніми, його формами (комп'ютерним піратством, корупцією тощо).

До тіньової економіки належать: 1) незаконне підприємництво, легалізація грошових коштів та майна, отриманих злочинним шляхом; 2) контрабанда; незаконний експорт, ухилення від сплати мита; 3) неповернення валютних коштів із-за кордону; 4) незаконний обіг дорогоцінних металів, коштовностей, тощо; 5) виплати зарплат у «конвертах», нелегальна трудова діяльність.

На нашу думку, шляхами подолання тіньової економіки є: 1) надання максимальної прозорості національній регуляторній системі оподаткування, ліцензування, послуг на ринку праці; 2) посилення нагляду за фінансовими потоками, насамперед готівковими, недопущення розрахунків «у конвертах»; 3) жорсткий моніторинг та легалізація ринку праці, потоків трудової міграції; 4) стимулювання активності громадян в інформуванні про правопорушення, поширення інституту «поліцейської угоди»; 5) започаткування діяльності Національного антикорупційного бюро та Державного бюро розслідувань.

Попри впровадження легальних умов та механізмів підприємницької діяльності, рівень тінізації національної економіки України залишається критичним, що значно погіршує як інвестиційний клімат, так і робить примарними її євроінтеграційні перспективи в плані підписання угоди про асоціацію з ЄС.

Науковий керівник: Т.А. Нікітіна.